

Kinderspeelgoed "Donderkopje"

Paul Callewaert

Ze worden wel eens teruggevonden door metaaldetectoristen "Donderkopjes" genoemd, kinderspeelgoed uit het einde van de 19de eeuw tot begin 20ste eeuw.

Het knallend speeltje die aan een touw bengelde, werd uitgevonden en gepatenteerd in 1880 door de Franse fabrikant Charles Jacques Rossignol (°1839 † 1889).

Speelgoedfabrikant Jouets Rossignol met initialen C.R., de initialen van oprichter Charles Rossignol en uitvinders van innovatief speelgoed produceerden van 1868 tot 1936 blikken speelgoed. In 1930 veranderde de naam van het bedrijf in: Roitel, Rossignol & Cie. De firma was gevestigd aan de Avenue de la Republique 110 te Parijs, men vervaardigde er blikken speelgoed in allerlei model en slag, gaande van draaimolens, tot vliegtuigen, auto's, schepen en dergelijke meer. In 1880 maakte men een speelgoedje in gietijzer onder de naam "Zulu-karikatuur", een hoofdje van een Zulu-krijger met een dubbel gezicht. Een gewild en zeer populair thema in die tijd van kolonialisme. Had Charles Rossignol zijn inspiratie voor zijn nieuw speelgoed gevonden in de legende van Shaka Zoeloe, een bastaard en militair strateeg en stichter van het Zoeloe koninkrijk? Historici beschouwen Shaka Senzangakhona of Shaka Zoeloe als een van de grootste en meest bloeddorstigste Afrikaanse legeraanvoerders uit de militaire geschiedenis van Afrika.

Shaka Zoeloe, werd geboren in het jaar 1787 in de huidige provincie Natal ten oosten van Zuid-Afrika. Zijn vader was stamhoofd van de Nguni, een kleine stam van ongeveer 500 inboorlingen die deel uitmaakte van de genaamde Bantoes. Senzangakhona die een buitenechtelijk kind was werd "Shaka" genoemd, een benaming voor een bastaard en kreeg geen erkenning als troonopvolger van zijn vader. Wegens deze reden werd Shaka en zijn moeder in 1793 verbannen uit het Zoeloe-rijk. Op zoek naar een nieuwe habitat, vonden ze in 1803 een nieuw onderkomen bij de Dletsheni, een stam van de Mthethwa. De koning van deze stam nam Shaka Zoeloe in 1810 op in zijn leger en hij bewees er zich als militair genie. In 1816 werd Senzangakhona, Shaka's vader vermoord in opdracht van Shaka. Op voorspraak van Dingiswayo, de leider van de Dletsheni, werd Shaka de nieuwe aanvoerder van de Zoeloes. Toen hij als leider van de Zoeloes aantrad, bedroeg het oppervlakte van het Zoeloe-rijk amper 16 vierkante kilometer. In 1828 was dit opgelopen tot 18.000 vierkante kilometer. En was de militair inzetbare bevolking gegroeid van 500 inwoners naar 20.000 inwoners. Volgens de overlevering had Shaka zo'n 1.200 vrouwen, maar omdat hij bang was dat een van zijn zoons hem in de toekomst zou vermoorden, doodde Shaka Zoeloe elke vrouw die zwanger van hem raakte. Shaka die in 1816 tot koning van de Zoeloes werd gekroond, begon een periode die wordt aangeduid als "De Terreur". Tijdens de jaren 1816 tot zijn dood in 1828 vernietigde Shaka Zoeloe alle Zuid-Afrikaanse stammen die zich tegen hem hadden verzet en vielen er vermoedelijk zo'n één miljoen slachtoffers. Toen de moeder van Shaka Zoeloe overleed, was Shaka enorm terneergeslagen. Volgens legende liet hij in de dagen na zijn moeders dood zo'n 7.000 mensen ombrengen. Met als argument: "Dan ben ik niet de enige die in rouw is". Ergens tussen 21 en 24 september 1828 werd Shaka Zoeloe door twee van zijn halfbroers, zonen van zijn vader Senzangakhona, vermoord. Zijn halfbroer Dingane nam de koningspositie over.

Tekening van Shaka Zoeloe, Nathaniel Isaacs 1824

De Zulu-karikatuur of ook wel "Donderkopje" genoemd was oorspronkelijk van gietijzer, en toonde twee gezichten en een beweegbare onderkaak. Het speelgoedkopje hing aan een touwtje, en kon worden gedragen aan de nek of aan de pols. Door een klapper in te brengen in de mond van het kopje, en het vervolgens te laten vallen. Ontstak de klapper met een knal, tot groot jolijt van de spelende kinderen en tot ergernis van de ouders. Er zijn dan ook tal van varianten van het Donderkopje gekend, waarvan de eerste exemplaren op de zijkant de initialen C.R. dragen. Na de gietijzeren versie kwam de goedkopere loden versie met één gezichtje op de markt. Opvallend is dat bij de meeste teruggevonden exemplaren het beweegbare stuk ontbreekt, en in alle waarschijnlijkheid het deel brak door de broosheid van het gietijzer, en zodoende het speelgoed werd weggegooid. Bij de loden versie bemerkt men meestal een geplooid versie of afgesleten onderkaak door veelvuldig of geweldig gebruik. Het kopje toont een hoofd van een Zoeloe-krijger, aannemelijk het hoofd van koning Shaka Zoeloe.

Gietijzeren donderkopje.

Vz. & Kz. / Gietijzeren rond Zoeloe kopje, met gaatjes in de oren.
Het beweegbare deel met onderkaak ontbreekt.
Massa: 19,54 gr. 29,3 x 25,5 x 15,5 mm.
Datering: z.j. ca. 1880-1890

Loden donderkopje.

Vz./ Loden rond Zoeloe gezicht, met kleine oortjes.
Met beweegbare onderkaak, draagoogje gefragmenteerd.

Kz./ Soort kapsel met kruin

Massa: 37,90 gr. 30,8 x 20,5 x 17,7 mm.
Datering: z.j. ca. 1890-1920

Metaaldetectie
Vlaanderen